

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

DOĞAL TAŞLAR SEKTÖR RAPORU

Hazırlayan
İhracat Genel Müdürlüğü
Maden, Metal ve Orman Ürünleri Dairesi

2021

DOĞAL TAŞLAR

TÜRKİYE ÜRETİMİ

Doğal taşlar, doğadan çıkarıldıktan sonra ticari olarak işletilebilen en eski inşaat malzemeleridir. Tarih boyunca insanoğlu tarafından yapılarda ve anıtlarda güzelliği, dayanıklılığı nedeniyle kullanılmıştır. Zamanla kullanımı artan doğal taşlar günümüzde özellikle inşaat, kaplama, döşeme, heykeltçilik, mezar taşı yapımı, mıcır, porselen ve cam sanayi, optik sanayi ve süs eşyası yapımında kullanılmaktadır. Doğal taş sektörü, son dönemde yeni üreticilerin de pazara girmesiyle ivme kazanan; hem ülkemiz hem de dünya ticareti için önem arz eden sektörler arasındadır.

Dünyanın en zengin mermer yataklarının bulunduğu Alp kuşağında yer alan Türkiye, 5,1 milyar m³ –13,9 milyar ton muhtemel mermer rezervine sahiptir. Bu değer 15 milyar m³ olduğu tahmin edilen dünya rezerv toplamının %33'üne karşılık gelmektedir. Türk doğal taş sektörü; çeşit ve rezerv zenginliği, sektör deneyimi, ham madde bolluğu, deniz ulaşımında nakliye kolaylığı, dinamik sektör yapısı, kullanılan yeni teknolojiler ve geniş renk skalası ile dünya doğal taş piyasasında önemli bir yere sahiptir.

Türkiye'de çeşitli renk ve desenlerde kristalin kalker (mermer), kalker, traverten oluşumlu kalker (oniks), konglomera, breş ve magmatik kökenli kayalar (granit, siyenit, diyabaz, diyorit, serpantin, vb.) bulunmaktadır.

Dünya pazarlarında beğeni kazanabilecek nitelikte doğal taş çeşidine sahip olan Türkiye'de, rezervler Anadolu ve Trakya boyunca geniş bir bölgeye yayılmıştır. Rezervlerin bölgelere göre dağılımı, Ege Bölgesi %32, Marmara %26, İç Anadolu %11, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz Bölgesi %31 şeklindedir.

Sektörde yaklaşık 1.500 adet doğal taş ocağı, fabrika ölçeğinde faaliyet gösteren 2.000 kadar tesis, orta ve küçük ölçekli 9.000 atölye faaliyet göstermektedir. İstihdam

edilen kişi sayısı 300.000 civarındadır. Üretimin en fazla olduğu iller; Balıkesir, Afyon, Bilecik, Denizli ve Muğla'dır. Bu bölgelerdeki üretim, tüm üretimin % 65'ini oluşturmaktadır. Ekonomik mermer yataklarının bulunduğu diğer iller ise; Bursa, Kırşehir, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Niğe, Kayseri, Artvin, Bitlis, Erzincan, Bayburt, Sivas, Tokat, Denizli, Kütahya, Eskişehir, Diyarbakır, Elazığ, Çanakkale, Konya, İstanbul ve Manisa'dır.

Ülkemizde 80'nin üzerinde değişik yapıda, 120'nin üzerinde değişik renk ve desende mermer rezervi belirlenmiştir. Uluslararası piyasada en tanınmış mermer çeşitleri; Süpren, Elazığ Vişne, Akşehir Siyah, Manyas Beyaz, Bilecik Bej, Kaplan Postu, Denizli Traverten, Ege Bordo, Milas Leylak, Gemlik Diyabaz ve Afyon Şeker'dir. Uluslararası pazarda bilinen bu mermer çeşitlerimizin dışında, son dönemde kayrak taşı, dere ve deniz aşındırması ile oluşmuş çakıl taşları ve tüfler de dış ticaretimizde öne çıkan doğal taş çeşitleridir.

Türk mermeri, farklı renk skalası ve kalitesiyle dünyanın pek çok ülkesinde, dünyaca tanınmış mekânlarda kullanılmaktadır. Vatikan'ın en önemli kiliselerinden biri olan Saint Pierre kilisesinin girişindeki sütun ve kaplamalarda Afyon İscehisar mermerleri kullanılmıştır. ABD'de Beyaz Saray'da yetkililerin basın açıklamaları yaptıkları alanda kullanılan mermer Elazığ'da üretilen Elazığ Vişne'dir. Alman Parlamentosu, Fransa Parlamentosu ve ABD Temsilciler Meclisi Elazığ vişnenin kullanıldığı diğer mekânlardır. Dünyanın en önemli eğlence merkezlerinden Disneyland'da 18 bin metrekare Türk mermeri yer alırken; dünyanın dört bir yanındaki pek çok lüks otelin ıslak zeminlerinde Türk mermeri tercih edilmiştir.

Sektör; yüksek ihracat potansiyeli, iç piyasa tüketimi, doğal taş makineleri üretimi ve ihracatı ile Türkiye ekonomisine önemli bir katkı sağlamaktadır. Özellikle son dönemde mermer üretiminde, klasik mermer üretim yöntemlerinin değişmeye başlaması, nitelikli işgücü ve ileri teknolojiye dayanan modern üretim yöntemlerinin daha çok kullanılmaya başlanması, büyük firmaların yapmış oldukları yatırımlarla birlikte bütünleşmiş üretim yapan tesislerin de devreye girmesiyle işlenmiş mermer üretiminde büyük artış kaydedilmiştir. Uygulanmaya başlanan modern ocak üretim yöntemleri ve son teknikler sayesinde rekabetin çok yoğun olduğu dünya doğal taş pazarına uygun

Üretim ve pazarlama yapabilecek ürünler hazırlayan tesis sayımız artmıştır. Türkiye dünya doğal taş üretiminde lider on büyük üreticiden biri konumuna gelmiştir.

Üretimin tamamına yakın kısmı özel sektör tarafından yapılmaktadır. Türkiye’de yıllık doğal taş üretimi 11,5 milyon ton civarında olup işleme tesislerinin toplam plaka üretim kapasitesi 6,5 milyon m2 civarındadır.

Doğal taşlar grubunda mermerden sonra ikinci önemli doğal taş granittir. Plütonik magmatik kökenli bir kayaç olan granit, asidik bir bileşime sahiptir. Grinin çeşitli tonlarında renklere sahip olan granitler, genellikle dış kaplama ve yer döşemesinde kullanılmaktadır.

Özellikle inşaat sektöründe kullanılan granit, iyi cila alma, renk çekiciliği ve sağlamlığı sayesinde aynı zamanda figür işlemeciliğinde de kullanılmaktadır. nemli rezervler Ordu, Rize, Trabzon, Balıkesir, Kırklareli, Kırşehir, Bolu, İzmit, Çanakkale ve İzmir’de bulunmaktadır. Parlak görünümü ve dayanıklılığı ile genellikle gelişmiş ülkelerde tercih edilen granitin kullanımı son zamanlarda ülkemizde de yaygınlaşmaya başlamıştır.

Doğal taşlar konusunda son dönemdeki önemli gelişme de 89/106/EEC sayılı “İnşaat Malzemeleri Direktifi” kapsamındaki CE işareti uygulamasıdır. İlgili direktif kapsamında iç ve dış cephelerde; yer ve duvar kaplaması amacı ile kullanılan mermer ve diğer doğal taşlarda CE işareti alma zorunluluğu getirilmiştir.

TÜRKİYE’DE DIş TİCARET

İhracat

Türkiye’nin doğal taş sektöründeki ihracat kompozisyonuna baktığımızda, Çin’in %31,2’lik pay ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Çin’e yapılan ihracat 2020 yılında ilgili sektörde yaklaşık %22 gibi bir düşüş yaşamış olup, yaklaşık 540 milyon ABD

Doları civarında gerçekleşmiştir. Ayrıca doğal taş sektöründe 2020 yılında yalnızca Çin'e olan ihracatta değil, sektörün toplam ihracatında da yaklaşık %7'lik bir azalış meydana gelmiş sektör ihracatı 2020 yılı sonunda 1,73 milyar ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye Doğal Taş İhracatı Ülke Dağılımı (Milyon ABD \$)

ÜLKELER	2018	2019	2020	2019-20 Değişim	2020 Pay %
ÇİN	773,5	694,5	540,2	-22%	31,2%
A.B.D.	299,3	285,7	325,1	14%	18,7%
SUUDİ ARABİSTAN	105,6	125,1	139,3	11%	8,0%
İSRAİL	60,1	65,0	75,8	17%	4,4%
FRANSA	55,4	61,9	67,3	9%	3,9%
IRAK	62,0	63,9	61,7	-3%	3,6%
HİNDİSTAN	90,0	91,6	61,3	-33%	3,5%
AVUSTRALYA	39,9	39,6	42,1	6%	2,4%
B.A.E	54,0	39,8	37,0	-7%	2,1%
ALMANYA	26,9	27,1	34,3	26%	2,0%
LİBYA	11,5	25,7	24,0	-6%	1,4%
KATAR	12,1	16,4	18,8	15%	1,1%
FAS	11,6	18,1	17,2	-5%	1,0%
KUVEYT	15,9	15,5	16,9	10%	1,0%
İTALYA	18,7	22,1	15,3	-31%	0,9%
ROMANYA	9,0	10,5	14,7	40%	0,8%
KANADA	28,1	21,8	13,3	-39%	0,8%
TURKMENİSTAN	1,7	9,0	13,2	47%	0,8%
MISIR	10,0	12,3	13,0	6%	0,7%
İNGİLTERE (B.K.)	15,3	15,2	12,5	-18%	0,7%
İLK 20 ÜLKE	1.701	1.661	1.543	-7%	89%
TOPLAM	1.903	1.859	1.734	-7%	0%

Türkiye'nin 2020 yılı doğal taş sektöründeki ihracat ürün kompozisyonuna baktığımızda ise mermerin toplam doğal taşlar ihracatı içinde %95 payla ilk sırada olduğu, işlenmiş mermerin 994 milyon ABD Doları, blok mermerin ise 658 milyon ABD Doları seviyesinde ihracatı olduğu görülmektedir. Son yıllarda ihracat

kompozisyonunun işlenmiş ürünler lehine değiştiği görülmektedir. 2018 yılında ABD'nin ticari yaptırımlarıyla ABD ile Çin arasında başlayan ticaret savaşı Çin'de sanayi ve inşaat sektöründe daralmalara bu da doğal taş ihracatımızda düşüşe neden olmuştur. 2020 Yılı içerisinde Çin'de başlayarak tüm dünyaya yayılan Korona Virüs pandemisinin ticarete etkilerinin de 2020 yılı içerisinde ihracattaki olumsuz seyri derinleştirdiği görülmektedir. 2017 yılında 940 milyon dolar seviyesinde gerçekleşen Çin'e blok mermer ihracatımız son dört yıl içerisinde sürekli azalarak toplam %43'lük bir düşüşle 2020 yılında 534 milyon dolar seviyesine kadar gerilemiştir. Aynı dönem içerisinde toplam blok mermer ihracatımız da %40 azalarak 1 milyar 98 milyon ABD Dolarından 658 milyon ABD doları seviyesine gerilemiştir. Diğer taraftan, dönemsel olarak mimarların kullandığı renkler ve taşlarda trendlerin değişmesinin de mermer talebinin azalmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Öte yandan işlenmiş mermer ihracatımız bir önceki yıla göre %7'lik bir artışla 994 milyon ABD dolarına ulaşarak 2020 yılında 1 Milyar ABD Doları seviyesine oldukça yaklaşmıştır.

Mermer haricinde ise Türkiye'nin doğal taş sektöründeki diğer önemli ihraç ürünleri blok ve işlenmiş granittir. 2020 Yılı içerisinde toplam 31,6 Milyon ABD Doları değerinde granit ihracatımız olmuştur.

Türkiye Doğal Taş İhracat Değerleri (Milyon ABD \$)

	2019	2020	2019-20	2020 Pay
Ürünler	Değer	Değer	%	%
Blok Mermer	852,8	658,2	-23%	38%
Blok Granit	9,3	10,7	15%	1%
İşlenmiş Mermer	931,5	994,1	7%	57%
İşlenmiş Granit	10,6	20,9	97%	1%
Diğer Doğal Taşlar	55	50	-9%	3%
TOPLAM	1.859	1.734	-7%	100%

İthalat

Türkiye'nin 2020 yılındaki doğal taş sektöründeki ithalat kompozisyonuna baktığımızda, Hindistan'ın yaklaşık %32,3'lük pay ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Hindistan'ı %15,1 oranında payı ile İtalya ve %13,6 payla İspanya takip etmektedir. 2020 Yılında bir önceki yıla göre sektörün ithalatında yaklaşık %17 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Türkiye Doğal Taş İthalatı Ülke Dağılımı (Milyon ABD \$)

ÜLKELER	2018	2019	2020	2019-20 Değişim	2020 Pay %
HİNDİSTAN	41,28	27,59	30,06	9%	32,3%
İTALYA	10,22	13,40	14,04	5%	15,1%
İSPANYA	13,16	8,49	12,61	49%	13,6%
YUNANİSTAN	5,36	5,81	8,05	38%	8,7%
İRAN	8,86	5,44	7,81	44%	8,4%
MISIR	0,34	0,29	5,37	1770%	5,8%
VİETNAM	13,78	8,99	4,04	-55%	4,3%
ÇİN	4,66	4,37	2,68	-39%	2,9%
PORTEKİZ	0,19	0,43	2,65	516%	2,8%
FRANSA	1,11	1,04	1,05	1%	1,1%
MAKEDONYA	0,75	1,24	1,05	-15%	1,1%
BELÇİKA	0,00	0,28	0,67	138%	0,7%
BREZİLYA	1,90	0,22	0,64	186%	0,7%
ABD	0,23	0,15	0,43	181%	0,5%
TUNUS	0,29	0,21	0,29	36%	0,3%
IRAK	0,01	0,00	0,20	4900%	0,2%
BULGARİSTAN	0,22	0,06	0,17	196%	0,2%
PAKİSTAN	0,09	0,07	0,14	112%	0,2%
UKRAYNA	0,27	0,10	0,13	32%	0,1%
KANADA	0,05	0,00	0,12	2900%	0,1%
İLK 20 ÜLKE	103	78	92	18%	99%
TOPLAM	105	79	93	17%	100%

Türkiye'nin doğal taş sektöründeki ithalat ürün kompozisyonuna baktığımızda ise ihracat kompozisyonunun aksine işlenmiş granitin 2020 yılı ithalatının yaklaşık 56,7 milyon ABD Doları ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Doğal Taş İthalatı (Milyon ABD \$)

	2019	2020	2019-20	2020 Pay
Ürünler	Değer	Değer	%	%
Blok Mermer	4,4	4,7	7%	5%
Blok Granit	0,38	0,28	-26%	0%
İşlenmiş Mermer	23,6	24,3	3%	26%
İşlenmiş Granit	46,8	56,7	21%	61%
Diğer Doğal Taşlar	4,22	7,02	66%	8%
TOPLAM	79	93	17%	100%

Dünya Üretimi

Dünya genelinde doğal taşların yapı ve dekorasyon malzemesi olarak kullanılmaya başlanması dünya doğal taş üretiminin artmasına neden olmuştur. Özellikle son on yılda görülen artış, kazanım ve işleme teknolojisindeki gelişmelere paralellik göstermektedir. Giderek daha mükemmel hale getirilen işleme teknikleri ile taş, kolay ve ekonomik olarak istenen şekilde işlenmekte ve yeni kullanım alanları bulmaktadır.

Doğal taştan malzemelerin mimar ve tasarımcılar tarafından daha fazla tercih edilmesi dünyadaki tüketici sayısının artmasına neden olmuştur. Önemli ölçüde düşen piyasa fiyatları, ekolojik ve estetik görünümlü malzemelere olan ilginin artması da tüketimin artmasına yardımcı olmuştur. Uzmanlar gelecek yıllarda bu gelişmenin süreceği tahmininde bulunmaktadır.

Dünya doğal taş rezervleri incelendiğinde Alp-Himalaya kuşağı içinde kalan Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, İran, Pakistan gibi ülkelerde karbonatlı kayaç (mermer, kireçtaşı, traverten ve oniks) rezervlerinin fazla olduğu görülmektedir.

İspanya, Norveç, Finlandiya, Ukrayna, Rusya, Pakistan, Hindistan, Çin, Brezilya ve Güney Afrika'da ise işletilebilir magmatik kayaç (sert taş) rezervlerinin yoğunlaştığı dikkati çekmektedir.

Asya kıtasında başta Çin olmak üzere, Hindistan, İran önemli üretim potansiyeline sahip olan ülkelerdir. Avrupa kıtasında ise İtalya, İspanya, Türkiye ve Portekiz doğal taş üretiminde ve ticaretinde söz sahibi ülkeler arasındadır.

Dünya Ticareti

Dünya Doğal Taş İhracatı (Milyon ABD \$)

ÜLKELER	2018	2019	2020 (Mevcut Veri)	2018-19 Değişim	2019 Pay %
ÇİN	5.498	5.094	-	-7%	30,6%
İTALYA	2.221	1.993	-	-10%	12,0%
HİNDİSTAN	1.905	1.878	-	-1%	11,3%
TÜRKİYE	1.903	1.859	1.734	-2%	11,2%
BREZİLYA	956	973	934	2%	5,8%
İSPANYA	868	784	777	-10%	4,7%
PORTEKİZ	487	477	418	-2%	2,9%
YUNANİSTAN	529	458	352	-13%	2,8%
İRAN	305	324	-	6%	1,9%
MISIR	219	213	-	-3%	1,3%
KANADA	208	200	162	-4%	1,2%
FİLİSTİN	196	189	-	-3%	1,1%
VIETNAM	155	172	-	11%	1,0%
ALMANYA	182	164	148	-10%	1,0%
BELÇİKA	161	141	-	-13%	0,8%
ABD	150	129	110	-14%	0,8%
FRANSA	117	117	105	0%	0,7%
UMMAN	110	107	-	-3%	0,6%
NORVEÇ	89	80	82	-10%	0,5%
HOLLANDA	74	73	-	-2%	0,4%
İLK 20 ÜLKE	16.334	15.426	-	-6%	93%
TOPLAM	17.688	16.653	-	-6%	100%

Dünya Doğal Taş İthalatı (Milyon ABD \$)

ÜLKELER	2018	2019	2020 (Mevcut Veri)	2018-19 Değişim	2019 Pay %
ABD	3.191	2.915	2.752	-9%	18,0%
ÇİN	2.617	2.638	-	1%	16,3%
KORE	977	802	700	-18%	5,0%
İNGİLTERE (B.K.)	680	701	644	3%	4,3%
JAPONYA	585	587	465	0%	3,6%
FRANSA	561	571	533	2%	3,5%
ALMANYA	594	570	542	-4%	3,5%
İTALYA	370	376	-	2%	2,3%
AFGANİSTAN	308	368	-	19%	2,3%
SUUDİ ARABİSTAN	340	359	-	5%	2,2%
BAE	353	321	-	-9%	2,0%
HİNDİSTAN	329	307	-	-7%	1,9%
KANADA	301	258	206	-14%	1,6%
İSVİÇRE	259	244	246	-6%	1,5%
BELÇİKA	255	225	-	-12%	1,4%
AVUSTRALYA	221	211	209	-5%	1,3%
HOLLANDA	212	204	-	-3%	1,3%
VIETNAM	137	177	-	29%	1,1%
POLONYA	157	172	-	9%	1,1%
KATAR	190	168	-	-12%	1,0%
İLK 20 ÜLKE	12.638	12.173	-	-4%	75%
TOPLAM	17.010	16.163	-	-5%	100%

KAYNAKLAR

- International Trade Center (ITC) Trade-Map(www.trademap.org)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- Türkiye Mermer Doğal Taş ve Makineleri Üreticileri Birliği TÜMMER (www.tummer.org.tr)